

JAN GÓRECKI¹

OECD-FAO PROGNOZA ROZWOJU ROLNICTWA NA LATA 2012–2021²

Opracowanie to zostało przygotowane przez dwie czołowe organizacje znane powszechnie ze swej działalności i zaangażowania w analizach i monitorowaniu rozwoju rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego w skali międzynarodowej i globalnej. Jest ono niezwykle bogate i obszerne tematycznie, dlatego zasługuje na omówienie na łamach kwartalnika „Wieś i Rolnictwo”.

Głównym celem opracowania jest próba przedstawienia jednoznacznego stanowiska OECD i FAO wobec kierunków rozwoju rolnictwa, rybactwa i innych sektorów gospodarki żywnościowej. Opracowanie to ma charakter raportu i obejmuje zarówno ocenę stanu obecnego, jak i prognozy na przyszłość. Prognozy te oparte są z jednej strony na bazie danych historycznych, a z drugiej na danych prognozowanych, dotyczących zbóż, nasion oleistych, cukru, mięsa i mleka, a także ryb i innych artykułów gospodarki morskiej na okres 2012–2021. Szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom rynku oraz cen i ich związku z globalnymi problemami rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Przejdźmy zatem do nieco bardziej szczegółowego omówienia treści raportu i jego głównych stwierdzeń i wniosków.

Ostatnich kilka dekad przyniosło istotną poprawę w poziomie globalnej produkcji rolniczej, która rosła średnio o 2% rocznie. Wiele wskazuje na to, że w najbliższej dekadzie wskaźnik ten ulegnie ograniczeniu do 1,7% rocznie i wyniesie średnio 1,9% w krajach rozwijających się i 1,2% w krajach gospodarczo rozwiniętych. Prognozy raportu oparte są na rosnących ograniczeniach wzrostu potencjału produkcyjnego, rosnących ograniczeniach środowiska naturalnego i rosnących kosztach niektórych nakładów. Zmiany te oznaczają potrzebę zwrócenia większej uwagi na aspekty środowiska naturalnego, nasilające się w związku z dalszym wzrostem produkcji rolniczej. Szacunki demograficzne zakładają, że w 2021 roku liczba ludności na

¹ Autor jest pracownikiem naukowym Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (e-mail: jan_gorecki@irwirpan.waw.pl).

² *OECD-FAO Agricultural Outlook 2012–2021*.

świecie zwiększy się o 680 mln ludzi, a największy przyrost będzie mieć miejsce w Afryce i Indiach. Rosnący wzrost zapotrzebowania na żywność wynika nie tylko z faktu zwiększenia liczby ludności, lecz także z dalszej urbanizacji i wzrostu poziomu dochodów, które będą powodowały zmianę diety i modelu konsumpcji, a zwłaszcza udziału w nim białka zwierzęcego.

Rosnące zapotrzebowanie na żywność wymaga wzrostu poziomu produkcji rolniczej do 2050 roku, tj. w następnych 40 latach, około 60%. Wielkość ta, wyrażona w wartościach bezwzględnych głównych artykułów rolniczych, oznacza, że produkcja zbóż w 2050 roku ma wzrosnąć o dalszy 1 mld ton, a mięsa – o 200 mln ton w porównaniu z poziomem z lat 2005–2007. Ponadto, co należy podkreślić, niezbędny jest dodatkowy wzrost poziomu produkcji pasz dla zwierząt, a także produkcji biopaliw. Zrealizowanie tych prognoz nie będzie łatwe przy ograniczonym powiększaniu powierzchni gruntów rolnych, których obszar, według tych samych prognoz, może wzrosnąć tylko o 5%, tj. o 69 mln ha w 2050 roku. Uzyskanie planowanych przyrostów produkcji rolniczej będzie więc możliwe tylko przy wzroście produktywności, jaki miał miejsce w ostatnich 50 latach. A zatem wzrost produktywności będzie głównym zadaniem i warunkiem zapewnienia globalnego bezpieczeństwa żywnościowego. Odpowiedni wzrost produktywności, zwłaszcza w okresie średnio-terminowym, może być osiągnięty przez redukcję głębokich różnicowań w poziomie produkcji, występujących w krajach rozwijających się. W tym samym zakresie musi nastąpić poprawa jakości wykorzystania dostępnych zasobów naturalnych, takich jak: ziemia, woda czy ekosystem wodny i leśny, oraz zapobieganie ich biodegradacji. Należy bowiem pamiętać, że już obecnie około 25% użytkowanej powierzchni ziemi rolniczej jest wysoce zdegradowany. Krytyczna sytuacja zasobów wody w rolnictwie ma miejsce w wielu krajach. Dotyczy to także zasobów mórz, które są zbyt wyeksploatowane lub zagrożone. Rośnie też powszechność oceny, że zmiany klimatyczne i ekstremalne zjawiska pogodowe będą się nasilać. Aby zapobiec tym wszystkim niekorzystnym zjawiskom, niezbędne jest podjęcie krajowych i globalnych wysiłków poprawiających wiele zabiegów praktyki rolniczej oraz sprzyjających kreowaniu odpowiednich warunków dla rozwoju i utrwalenia systemu innowacji w rolnictwie, a zwłaszcza w drobnych gospodarstwach. Wreszcie niezbędne jest kontynuowanie i poprawa skuteczności działań prowadzących do redukcji strat i marnotrawstwa żywności, których skala nie maleje wraz ze wzrostem produkcji żywności i przetwórstwa w całym łańcuchu zaopatrzenia i obrotu żywności.

Raport OECD-FAO szczególną uwagę poświęca zagadnieniom cen produktów rolniczych i żywnościowych, w szczególności zaś zagadnieniom wysokiego poziomu niepewności i niestabilności cen. Dowodem tego, jak ważne jest to zagadnienie, jest współdziałanie OECD i FAO w powołaniu i działalności przedsięwzięcia o nazwie System Informacji o Rynku Rolniczym (*Agricultural Market Information System*³ – AMIS). Działaniu tego systemu, który jest mało znany, zostanie poświęcone nieco więcej uwagi. System ten (w skrócie można go nazwać SIRR) monitoruje istotne zdarzenia na rynku światowym, a równocześnie pracuje nad poprawą jakości informacji, analiz i prognoz, podawanych w skali krajowej i międzynarodowej. Uzyskane

³ Więcej informacji można uzyskać na stronie www.amis-outlook.org/amis-events/en/.

wyniki analiz i prognoz mogą być wykorzystane do oceny i formułowania założeń i efektów polityki rolnej. AMIS nie jest nową międzynarodową organizacją, lecz platformą, przez którą główni jej „aktorzy” mogą współpracować razem dla poprawy informacji i ich wykorzystania. Sekretariat AMIS został powołany we wrześniu 2011 roku i ma swą siedzibę w Rzymie, w sekretariacie FAO.

Warto tu podkreślić, że oprócz FAO i OECD, w AMIS współuczestniczą i wspierają go inne międzynarodowe organizacje, tj. IFAD, UNCTAD WFP, World Bank, WTO, IFPRI i UNHLTF. Zadaniem tych wszystkich organizacji jest zbieranie, analiza i upowszechnianie informacji o bieżącej i przyszłej sytuacji rynku żywnościowego oraz polityki żywnościowej. Dodatkowo dwie organizacje sprawują funkcje wspomagające: The International Grains Council (IGC) – w zakresie informacji rynkowej, a GEO-GLAM – w zakresie prognoz plonów roślin. Ponadto w pracach AMIS uczestniczą kraje G-20 oraz 7 krajów zaproszonych (Egipt, Kazachstan, Nigeria, Filipiny, Tajlandia, Ukraina i Wietnam). Należy wspomnieć, że AMIS koncentruje swą pracę na czterech głównych artykułach rolniczych, tj. kukurydzy, ryżu, soi i pszenicy.

Jak już podkreślano, raport OECD-FAO szczególną uwagę poświęca zagadnieniom cen artykułów rolniczych i żywności, które mimo poprawy w latach ostatnich wykazują tendencje spadkowe, choć nadal zachowują wysoki poziom. Obserwowane oznaki niestabilności cen i niepewności muszą być pilnie śledzone, zwłaszcza w kontekście wahań plonów powodowanych wpływami klimatycznymi. W prognozowaniu cen należy także brać pod uwagę zapasy produktów na głównych rynkach, które wprawdzie nie wykazują stanu optymalnego, lecz w latach ostatnich podlegają mniejszym turbulencjom. Według prognoz raportu minimalne ceny omawianych artykułów w nadchodzącym 10-leciu będą wykazywać tendencję wzrostową. Natomiast ceny realne, uwzględniające inflację, pozostaną na poziomie podobnym lub nieco obniżonym, lecz w porównaniu ze średnimi cenami poprzednich dekad będą wyższe o 10–30%. A zatem można stwierdzić, że prognozy cenowe OECD-FAO są ostrożne, ale optymistyczne dla producentów rolnych.

Globalna sytuacja rolnictwa pozostanie silnie związana z rynkiem energii. Według szacunków raportu światowe ceny ropy wzrosną średnio o 25 \$ za baryłkę w porównaniu z ostatnimi latami, czyli osiągną poziom 110–140 \$ za baryłkę w okresie 2012–2021. Prognozowany wzrost cen ropy stanowi podstawę szacowanego wzrostu cen artykułów rolniczych, co wpłynie nie tylko na wzrost kosztów produkcji tych artykułów, lecz także spowoduje wzrost zapotrzebowania na biopaliwa oraz produkty służące do ich wytwarzania.

Według prognoz raportu kraje rozwijające się, zaliczane do rynków wschodzących, będą dominować w światowym handlu w rolnictwie. Rolę szczególną odgrywać będą takie kraje, jak: Brazylia, Chiny, Indonezja i Tajlandia, a także Federacja Rosyjska i Ukraina, które ostatnio dokonały znaczących inwestycji powodujących wzrost produkcji rolniczej. W 2021 roku kraje rozwijające się staną się głównym eksporterem ryżu, oleju roślinnego i palmowego, a także mączek wysokobiałkowych, cukru, mięsa wołowego i drobiowego oraz ryb i produktów rybnych. Globalna produkcja bioetanolu i biodiesla, według prognoz raportu, ulegnie dalszemu wzrostowi, w szczególności w Brazylii, USA i Unii Europejskiej. Produkcja biopaliw

będzie zużywać większą ilość globalnej produkcji trzciny cukrowej (34%), olejów roślinnych (16%) i roślin zbożowych (14%).

Jak wynika z przedstawionych powyżej przykładów prognoz rozwoju rolnictwa i rynku artykułów rolniczych i żywnościowych, w najbliższej dekadzie 2012–2021 spodziewać się można wielu zadań i wyzwań obejmujących globalny rozwój światowej gospodarki żywnościowej.